

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1514>

Geliş Tarihi: 13.12.2019

Kabul Tarihi: 27.02.2019

0-12 YAŞ ARALIĞINDAKİ ÇOCUKLARIN DİJİTAL BAĞIMLILIK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE BELİRLENMESİ (Sivas ili örnekleme)

Tuncay DİLCİ¹ - Aysel ARSLAN² – Mustafa ERSOY³

Özet

Bu çalışmanın amacı; ebeveynlerden alınan veriler doğrultusunda 0-12 yaş aralığında yer alan çocukların dijital bağımlılıklarının ebeveynlerin cinsiyeti, medeni durumu, eğitim düzeyi, çocukların yaş ve cinsiyetlerine göre belirlenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu 2018 yılında Sivas il merkezinde yaşamakta olan 0-12 yaş aralığında çocukları olan 64 kadın, 86 erkek olmak üzere toplamda 150 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırma betimsel tarama modelinde yapılmış olup araştırma verilerinin toplanabilmesi için Dilci (2018) tarafından geliştirilen (*Dijital Bağımlılık Ölçeği*) kullanılmıştır. Ölçek yoksunluk, dürtüsellik, düşük performans, düşük benlik algısı ve sosyal izolasyon olmak üzere beş alt boyuttan ve toplamda 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin toplam güvenirliği .98; bu çalışmada .98 olarak bulunmuştur. Araştırmaya ilişkin verilerin analizinde Kolmogorov-Smirnov (K-S), Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Bağımsız gruplar t-testi, tek yönlü ANOVA, güvenirlik analizi (.98) kullanılmıştır. Araştırmaya ilişkin verilere göre 0-12 yaş aralığında yer alan çocukların dijital bağımlılıklarına ilişkin bulgular; ebeveynin cinsiyeti, medeni durumu ve eğitim düzeyine göre değişmezken çocukların yaş ve cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital bağımlılık, Ebeveyn, Teknoloji, Çocuk

¹Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Sivas, tuncaydilci@gmail.com Orcid Id: [0000-0002-6901-5492](https://orcid.org/0000-0002-6901-5492)

²Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, Sivas, arslanaysel.58@gmail.com Orcid Id: [0000-0002-8775-1119](https://orcid.org/0000-0002-8775-1119)

³Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Sivas, mersoy@cumhuriyet.edu.tr Orcid Id: [0000-0002-7320-8844](https://orcid.org/0000-0002-7320-8844)

0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere
Göre Belirlenmesi
(Sivas İli Örnekleme)

**Determination of the Digital Addiction Levels of Children in 0-12 Years
Age According to Various Variables
(Sivas province sample)**

Abstract

The aim of this study is to be determined according to age and gender of children as gender, marital status, education level, age of parents in the direction of the data obtained from parents, the digital addiction of children among 0-12 ages. In 2018, the group of this study consists of 150 parents in total, 64 women, 86 men, who have children among 0-12 ages, living in Sivas province. This study is made as descriptive survey model and for collecting research data (Digital Addiction Scale) developed by Dilci (2018). The scale consists of 40 items, including 5 sub-dimensions: deprivation, impulsivity, under performance, low self-esteem and social isolation. The total reliability of the scale is .98 in this study. Kolmogorov- smirnov (K-S), arithmetic mean, standard deviation, independent groups t-tests, one-way ANOVA is used in the analysis of the data related to the research. According to the data related to the research, it shows the findings related to the digital addiction of children among 0-12 ages groups while the gender, marital status and education level of the parents do not change, they differ significantly according to their ages and genders.

Key Words: Digital addiction, Parent, Technology, Child

Giriş

20. yüzyılda teknolojiye yaşanan gelişmeler haberleşmeden eğitime, iletişimden ulaşım kadar insan hayatının çok farklı alanlarını derinden etkilemiştir. Teknoloji temelde ulaşım, eğitim, haberleşme vb. alanların çoğunda insan hayatını oldukça kolaylaştırmaktadır (Toffler (1974). Teknolojinin en önemli etkilerinden biri bilginin çok hızlı bir şekilde yaygınlaşması ve yaşanan bir olaydan neredeyse tüm dünyanın aynı anda haberinin olmasıdır. Ancak teknolojinin olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkileri de bulunmaktadır (Karaman ve Kurtoglu, 2009: 642). Özellikle bilgisayarın ve dolayısıyla da internetin yaygın olarak kullanılmaya başlanmasıyla olumsuz etkileri de hissedilmeye başlanmıştır. Bireyin bilgisayar başında daha fazla vakit geçirmesi; sosyal ilişkilerinin olumsuz etkilenmesine, akademik başarısının azalmasına obezite, görme kaybı gibi fiziksel anlamda olumsuz durumlar yaşamasına neden olmaktadır (Young, 1996). Bireyin sosyal ilişkilerinin azalması, bazı durumlarda

ise tamamen kopması doğrultusunda; toplum hayatına adapte olamama, aileden uzaklaşma, sanal gerçekliğe inanma gibi pek çok istenmeyen olumsuz durumla karşılaşlabilmektedir (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Beard, 2005). İnternete erişimin sadece bilgisayarlardan değil akıllı telefonlar aracılığıyla da gerçekleşmesi, erişimin zaman ve mekândan bağımsız olmasını beraberinde getirmiştir. İnternette çok hızlı bir şekilde yayılan her türlü bilgi ve habere ulaşmak çok kolay hale gelmiştir (Ünal, 2015). Bu da özellikle genç bireylerin internet kullanımında büyük oranda bir artış görülmesine neden olmuştur. İnternet üzerinden erişilen olumlu yayınların bireye sağladığı pek çok avantajın yanında, erişilen zararlı yayınların kontrolünün tam olarak yapılamadığı da ifade edilmektedir. Bunun sonucunda ise kişisel verilerin çalınması, siber zorbalık, cinsel şiddet, oyun bağımlılığı vb. pek çok zararlı etkinin görüldüğü belirtilmektedir (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007). Bireyin internete zaman, sınırlama olmadan her an girebilmesi, kimlik tanıtımını çarpıtarak yapabilmesi, sosyal ret riski olmadan düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmesi, uzak mesafedeki kişilerle etkileşim kurabilmesi, istediği anda iletişimi kesebilmesi ve kendinin her türlü bilgiyi istediği şekilde yayabilme hakkına sahip olduğunu düşünmesi internette istediği davranabilme hakkına sahip olduğu yargısına inanması sonucunu doğurmaktadır (Sevindik, 2011).

Bağımlılık, bireyin herhangi bir madde veya alışkanlığa fiziksel ihtiyacı giderme ya da tedavi amacı olmadan aşırı şekilde eğilim göstermesi olarak ifade edilmektedir (Şahin, 2007). Köknel (1998) bağımlılığı; bireyin normalin dışındaki davranışlar göstermesine, fiziksel, ruhsal ve biyolojik işlevlerini tam olarak yerine getirmesine neden olan madde ya da davranışlar şeklinde ifade etmektedir. Çavuşoğlu (2009: 23), bireyin bir madde ya da davranışı zararlarını gördüğü için defalarca bırakmayı istemesine rağmen başarısız olması hatta gittikçe madde kullanımının ya da davranışın artış göstermesi, maddi ve manevi yıkıcı etkilerinin olması şeklinde; Tarhan ise (2011: 20) görülen tüm zararlı etkilerine karşın bireyin dürtüsel olarak maddi ya da sanal olan bir durumu araması, kullanmaya ihtiyaç duyması, tekrar eden, kronikleşen bir tür beyin hastalığı şeklinde tanımlamaktadır. Bağımlılığın fiziksel ve psikolojik bağımlılık olarak iki farklı kategoride incelenebileceği ifade edilmektedir. Fiziksel bağımlılık, bireyin bağımlılık yaratan maddeleri düzenli bir şekilde kullanması sonucunda maddenin bedeninde meydana getirdiği etkiye alışması, maddeye ulaşamaması durumunda bedeninde istenmeyen etkilerin görülmesi (Bektaş, 1999: 32); psikolojik bağımlılık ise bireyin yaşadığı içsel sıkıntı, huzursuzluk ve baskıdan uzaklaşmak için sürekli olarak madde arayışı içinde olması ya da bir

0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere
Göre Belirlenmesi
(Sivas İli Örnekleme)

davranışı tekrarlamak arzusunda olması, maddeye ulaştığında veya davranışı gerçekleştirdiğinde rahatlama, doyum ve haz duyması şeklinde tanımlanmaktadır (Ziyalar, 1999). Vaillant (1992), bağımlılığın tam olarak nerede başladığının tanımlanamayacağını ancak yaşanıldığı zaman fark edilebileceğini belirtmektedir. Shaffer, Hall ve Bilt (2000) ise bağımlılığı tanımlayabilmek için kullanılabilecek üç temel kriter bulunduğunu söylemektedir. Bunlardan ilkinin istenilen şeye karşı çok güçlü bir isteğin olması, ikincisinin istenilen şeye karşı kontrolün kaybedilmesi, üçüncüsünün ise istenilen şeye ulaşmak için sınırları zorlayacak derecede ısrar etmek olduğu belirtilmektedir. Bağımlılık kavramı, geçmişte ağırlıklı olarak keyif verici maddelerin kullanımı ya da kumar ve aşırı yemek yeme vb. davranışlarla ilişkili olarak tanımlanırken (Griffiths, 1999; Young, 1996); günümüzde şiddet eğiliminden saplantılı ilişkilere, rüşvet almaktan çeşitli dijital aletleri kullanmaya, alışveriş yapmaya ve sanal dünyada aşırı zaman geçirmeye kadar çok farklı davranışları içermektedir (Kalkan ve Kaygusuz, 2013: 3; Köksal, 2015: 6). Teknolojik gelişmeyle paralel olarak bireylerin teknolojiye yönelik bağımlılıkları; internet bağımlılığı (Başköy, 2013; Genç, 2011; Günüş, 2009), teknolojik bağımlılık (Konçak, 2016), telefon bağımlılığı (Ünal, 2015), facebook bağımlılığı (Çam, 2012), sosyal medya bağımlılığı (Çelik, 2018; Şişman, 2014), bilgisayar bağımlılığı (Aydiner, 2017), bilgisayar oyun bağımlılığı (Bilgin, 2015), sanal oyun bağımlılığı (İçen, 2018), çevrimiçi oyun bağımlılığı (Koç, 2017), dijital oyun bağımlılığı (Köksal, 2015; Oral, 2018), dijital bağımlılık (Çukurluöz, 2016) vb. adlar altında farklı kategorilerde incelenmektedir.

Bireyin dijital araçları kontrolsüz kullanmasının sonucunda davranış bozuklukları ortaya çıkmaktadır. Bilişsel algıları bozulan bireyde duygudurum değişiklikleri gözlenmektedir. Bu durum dijital bağımlılık olarak adlandırılmaktadır (Caplan, 2002). Horzum (2011), dijital bağımlılığın günümüzde oldukça yaygın olduğunu, belirli bir yaş grubuna özgü olmayıp her yaşta bireyde görüldüğünü söylemektedir. Birey dijital araçlara ve ortamlara ilişkin olarak psikolojik bağımlılık yaşamakta, erişemediği durumlarda kendini kaygılı, gergin ve boşlukta hissetmektedir. Yaşadığı bu durumu ise kabul etmemekte, reddetmektedir (Kandell, 1998; Kelleci, Güler, Sezer ve Gölbaşı, 2009). Dijital bağımlılığın genel olarak değişen yaşam koşulları içerisinde çevresiyle yetersiz iletişim kuran bireyin sosyalleşme ihtiyacından kaynaklandığı

ifade edilmektedir (Esen, 2010). Parçalanmış aile yapısına sahip bireylerin diğerlerine göre dijital bağımlılık oranlarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Ailedeki otorite boşluğu, kontrol mekanizmasının tam olarak işlememesi, ebeveyne duyulan ihtiyacın başka yollarla telafi edilmeye çalışılması gibi nedenler bu konuda etkili olmaktadır (Bayzan, 2011). Dijital ortamlarda sunulan özgürlük alanlarının genişliği, oynanan oyunların ilgi çekici olması, farklı kültürlere sahip insanlarla iletişim kurulabilmesi vb. pek çok etken de dijital bağımlılığa yol açabilmektedir. Bireyin, dijital ortamlarda sorumluluk almadan diğer bireylerle istediği şekilde etkileşimde bulunuyor olması da bir diğer etkidir (Horzum, Ayas ve Çakır, 2008). Birey kendini sosyal olarak izole ettiği için sosyal uyum ve iletişim becerilerinde düşme; dikkat eksikliği, yalnızlık hissi, kaygılı olma, obezite durumlarında artış görülmektedir (Şahin ve Tuğrul, 2012). Birey iş yaşamında ve özel hayatındaki sorumlulukları yerine getirmekte zorlanmakta ve sürekli erteleme davranışları göstermektedir (Balta ve Horzum, 2008). Bireyin dijital ortamlara bağlantısının kesilmesine tahammül edememesi, sürekli dijital ortamlarda bulunma zorunluluğu hissetmesi sonucunda kişisel bakım ihtiyaçlarını yerine getirmekte düşme gözlenmekte, yeme bozuklukları oluşmakta ve bu da hastalığa yakalanma riskinin artmasına neden olmaktadır (Soule, Shell ve Kleen, 2003). Ayrıca bireyde epileptik nöbetlerin artmasına (Tamer ve Koç, 2010) ve görme bozukluklarının oluşmasına ilişkin risk de yükselmektedir (Park, Kim ve Cho, 2008). Dijital ortamlarda meydana gelen her gelişme ve değişme kendi literatürünü de beraberinde getirmektedir. Örneğin gittikçe yaygınlaşan dijital dil özellikle gençler arasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Dijital dili kullanan gençler ile ebeveynleri arasında iletişim bozukluğu yaşanmakta ve nesil çatışması görülmektedir. Bu çatışma sadece ebeveynlerle değil arasında dört beş yıl gibi az miktarda yaş farkı olan kardeşler, arkadaşlar arasında bile görülebilmektedir (Nalwa ve Anand, 2003).

Gençlerin bilinçsiz bir şekilde sanal ortamlarda çok uzun saatler kalmaları onların bilişsel algılarının bozulmasına neden olmaktadır (Esen, 2010). Bireylerin ve özellikle de dijital ortamlarda yetişkinlere oranla daha fazla vakit geçiren gençlerin dijital bağımlılıklarının toplumda ve aile içinde iletişimsizlik başta olmak üzere pek çok olumsuz sonuçlarıyla karşılaştığı görülmektedir (Lin ve Tsai, 2002). Dijital araçların çağımızın vazgeçilmezi olduğu gerçeğinden hareketle bu araçları doğru ve kontrollü kullanmayı öğrenmek, yeni yetişen nesle öğretmek gerekmektedir. Bu konuda en büyük sorumluluk çocukların dijital araçlarla çok erken karşılaşması sebebiyle öncelikle aileye sonrasında ise

0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere
Göre Belirlenmesi
(Sivas İli Örnekleme)

eğitimcilerde düşmektedir (Çukurluöz, 2016: 48). Dijital bağımlılığın günümüzün en büyük sorunlarından biri olduğu ve gelecekte de bu sorunun daha fazla derinleşeceği düşüncesinden hareketle bu çalışma yapılmıştır. Günümüzde çok küçük yaşlardan itibaren çocukların dijital araçları kullanmaya başladığı ve bununla ilgili çeşitli problemler yaşandığı bilinmektedir. Yaşanan bu problemlere ilişkin olarak küçük çocuklardan veri elde edilmesi çok sağlıklı olmadığı için ebeveynlerin görüş ve gözlemlerine başvurulmaktadır. Bu nedenle yapılan bu çalışmada da çocukların dijital bağımlılık düzeylerini belirlemek için ebeveynlere yönelik olarak geliştirilen “*Dijital Bağımlılık Ölçeği*” uygulanmıştır. Çalışmanın amacı ebeveyn görüşlerine göre 0-12 yaş aralığında yer alan çocukların çeşitli değişkenler açısından dijital bağımlılık düzeylerini belirlemektir. Yapılan bu çalışmanın gittikçe artmakta olan benzer çalışmalarla birlikte alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun için araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- a) Dijital bağımlılık ölçeğinin alt boyutları ve toplamından elde edilen puan ortalamaları ne düzeydedir?
- b) 0-12 yaş aralığında yer alan çocukların dijital bağımlılık düzeyleri ebeveynlerin cinsiyet, medeni durum ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
- c) Ebeveyn görüşlerine göre 0-12 yaş aralığında yer alan çocukların dijital bağımlılık düzeyleri çocukların cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırmaya ilişkin olarak araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizine yönelik bilgiler sunulmaktadır.

Araştırma Modeli

Araştırma nicel araştırma yöntemleri arasında yer alan betimsel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemin amacı var olan bir durumu ilgili kişilerden elde edilen bulgular doğrultusunda ortaya koymaktır (Karasar, 2005).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018 yılında Sivas il merkezinde yaşamakta olan 0-12 yaş aralığında çocukları olan 64 kadın, 86 erkek olmak üzere toplamda 150 ebeveyn oluşturmaktadır. Ebeveynlerin farklı eğitim düzeyi ve gelir düzeyinden olmalarına dikkat edilmiştir. Tablo 1’de çalışma grubuna ilişkin demografik özellikler yer almaktadır.

Tablo 1.
Çalışmaya İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişkenler		Frekans (f)	Yüzde (%)
Ebeveyn Cinsiyeti	Kadın	64	42.7
	Erkek	86	57.3
Ebeveyn medeni durumu	Evli	135	90.0
	Ayrılmış	15	10.0
Ebeveyn eğitim düzeyi	İlkokul	35	23.3
	Ortaokul	33	22.0
	Lise	55	36.7
	Üniversite	27	18.0
Çocuğun cinsiyeti	Kız	68	45.3
	Erkek	82	54.7
Çocuğun yaşı	0-6 yaş	38	25.3
	7-12 yaş	112	74.7

Tablo 1’de yer alan veriler incelendiğinde katılımcıların 64’ünün kadın, 86’sının erkek olduğu; 135’inin evli, 15’inin eşinden ayrı olduğu; 35’inin ilkokul, 33’ünün ortaokul, 55’inin lise, 27’sinin üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların çocuklarının ise 68’inin kız, 82’sinin erkek olduğu; 38’inin 0-6 yaş, 112’sinin 7-12 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir.

0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere
Göre Belirlenmesi
(Sivas İli Örnekleme)

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanabilmesi için Dilci (2018) tarafından geliştirilen (*Dijital Bağımlılık Ölçeği*) kullanılmıştır. Ölçek “Yoksunluk”, “Dürtüsellik”, “Düşük Performans”, “Düşük Benlik Algısı” ve “Sosyal İzolasyon” olmak üzere beş alt boyuttan ve toplamda 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin toplam güvenirliği .98 olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ölçeğin güvenirliği yoksunluk alt boyutunda .91, dürtüsellik alt boyutunda .94, düşük performans alt boyutunda .85, düşük benlik algısı alt boyutunda .84, sosyal izolasyon alt boyutunda .84 ve toplamda .98 olarak bulunmuştur. Ölçek beşli likert tipinde hazırlanmış olup “Hiç katılmıyorum=1”, “Katılmıyorum=2”, “Kararsızım=3”, “Kısmen katılıyorum=4” ve “Tamamen katılıyorum=5” şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 200 en düşük puan ise 40’tır. Ölçekten alınan puan yükselmesi, çocukların bağımlılık düzeylerinin de yükseldiği şeklinde yorumlanabilir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri 2018 yılında Sivas il merkezinde yaşamakta olan 0-12 yaş aralığında çocukları olan ebeveynlere dijital bağımlılık ölçeğinin uygulanmasıyla elde edilmiştir. Ölçek uygulanmadan önce katılımcılara bilgi verilmiş ve gönüllülük esasına uygun olarak uygulanmıştır. Ölçek toplamda 158 katılımcıya uygulanmış ancak sekiz ölçek katılımcıların soruların bir kısmını yanıtsız bırakmaları nedeniyle araştırma için gerekli nitelikleri taşımadığı belirlenmiş ve analize dâhil edilmemiştir. Kalan 150 ölçek analiz yapılarak değerlendirilmiştir. Verilerin analizi SPSS 22.0 istatistik programı kullanılarak yapılmıştır. Puanların normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla uygulanan Kolmogorov-Smirnov (K-S) Testi sonucunda verilerin normal dağılım (.053) gösterdiği belirlenmiştir. Yapılan bu testlerdeki bulgulara göre katılımcıların çocuklarının dijital bağımlılık düzeylerinin ebeveyn cinsiyeti, medeni durumu ve eğitim düzeyi; çocukların cinsiyeti ve yaşı değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü ANOVA kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen verilerin analizi neticesinde ulaşılan bulgular yer almaktadır. Araştırmada kullanılan dijital bağımlılık ölçeğinin betimsel analizi yapılmış; ölçek uygulamasından elde edilen en yüksek puanlar, ölçek ortalamaları ve standart sapma puanlarına ilişkin elde veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.
Ölçeğe İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçekler	N	En düşük puan	En yüksek puan	Ort.	ss
Yoksunluk	150	10	50	27.17	11.54
Dürtüsellik	150	15	75	39.61	16.94
Düşük performans	150	5	25	13.76	6.13
Düşük benlik algısı	150	5	25	13.06	5.92
Sosyal izolasyon	150	5	25	12.70	6.01
Toplam puan	150	40	200	106.30	44.25

Ölçekten elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında; katılımcıların puanlarının yoksunluk alt boyutunda (54.34); dürtüsellik alt boyutunda (52.81); düşük performans alt boyutunda (55.04); düşük benlik algısı alt boyutunda (52.24); sosyal izolasyon alt boyutunda (50.80) ve toplam puanda (53.15) orta düzeyde olduğu görülmektedir.

0-12 yaş aralığında yer alan çocukların ebeveyn cinsiyeti değişkenine göre dijital bağımlılık düzeylerinde anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla uygulanan bağımsız gruplar t-testi sonucuna göre ulaşılan bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.
Ebeveyn Cinsiyeti Değişkenine Göre 0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeyleri

	Ebeveyn Cins.	N	Ort.	ss	t	p
Yoksunluk	Kadın	64	27.14	11.07	-.024	.98

0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere
Göre Belirlenmesi
(Sivas İli Örnekleme)

	Erkek	86	27.19	11.93		
	Kadın	64	39.73	16.80		
Dürtüsellik	Erkek	86	39.52	17.14	.075	.94
	Kadın	64	13.95	5.60		
Düşük performans	Erkek	86	13.62	6.53	.339	.74
	Kadın	64	12.63	5.53		
Düşük benlik algısı	Erkek	86	13.38	6.21	-.788	.43
	Kadın	64	12.38	5.68		
Sosyal izolasyon	Erkek	86	12.94	6.26	-.579	.56
	Kadın	64	105.83	42.15		
Toplam puan	Erkek	86	106.65	45.99	-.114	.91

Tablo 3'teki bulgular incelendiğinde 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin ebeveyn cinsiyeti değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>.05$); ancak çok az da olsa erkek ebeveyn puanlarının yüksek olduğu görülmektedir.

0-12 yaş aralığında yer alan çocukların ebeveyn medeni durumu değişkenine göre dijital bağımlılık düzeylerinde anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla uygulanan bağımsız gruplar t-testi sonucuna göre ulaşılan bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.
Ebeveyn Medeni Durum Değişkenine Göre 0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeyleri

	Medeni durum	N	Ort.	ss	t	p
Yoksunluk	Evli	135	27.23	11.58		
	Ayrılmış	15	26.60	11.54	.200	.84
Dürtüsellik	Evli	135	39.83	17.12		
	Ayrılmış	15	37.67	15.70	.502	.62
Düşük performans	Evli	135	13.89	6.14		
	Ayrılmış	15	12.60	6.10	.775	.45
Düşük benlik algısı	Evli	135	13.15	5.92		
	Ayrılmış	15	12.67	6.15	.529	.60
Sosyal izolasyon	Evli	135	12.65	6.06		
	Ayrılmış	15	13.13	5.68	-.309	.76
Toplam puan	Evli	135	106.75	44.49	.380	.71

Ayrılmış	15	102.27	43.25
----------	----	--------	-------

Tablo 4 incelendiğinde 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin ebeveyn medeni durumu değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği ($p>.05$); ancak toplamda evli olan ebeveyn puanlarının ayrılmış olan ebeveyn puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

0-12 yaş aralığında yer alan çocukların ebeveyn eğitim düzeyi değişkenine göre dijital bağımlılık düzeylerinde anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla uygulanan tek yönlü ANOVA testi sonucuna göre ulaşılan bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.

Ebeveyn Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre 0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeyleri

	Eğitim düzeyi	N	Ort.	ss	F	p	Anlamlı Fark
Yoksunluk	İlkokul	35	27.66	11.26	.065	.98	Yok
	Ortaokul	33	26.94	9.78			
	Lise	55	26.75	12.03			
	Üniversite	27	27.67	13.33			
Dürtüsellik	İlkokul	35	40.57	16.55	.196	.90	Yok
	Ortaokul	33	37.67	14.79			
	Lise	55	40.11	18.02			
	Üniversite	27	39.74	18.35			
Düşük performans	İlkokul	35	13.66	5.89	.009	.99	Yok
	Ortaokul	33	13.82	5.84			
	Lise	55	13.73	6.29			
	Üniversite	27	13.89	6.78			
Düşük benlik algısı	İlkokul	35	12.83	5.59	.105	.96	Yok
	Ortaokul	33	12.70	5.27			
	Lise	55	13.27	6.38			
	Üniversite	27	13.37	6.42			
Sosyal izolasyon	İlkokul	35	13.31	5.61	.583	.63	Yok
	Ortaokul	33	11.61	4.63			
	Lise	55	12.65	6.73			
	Üniversite	27	13.33	6.54			
Toplam puan	İlkokul	35	108.03	42.08	.101	.96	Yok
	Ortaokul	33	102.73	37.50			

0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere
Göre Belirlenmesi
(Sivas İli Örnekleme)

Lise	55	106.51	47.58
Üniversite	27	108.00	49.48

Tablo 5'teki bulgular incelendiğinde 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin ebeveyn eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık ($p>.05$) göstermediği tespit edilmiştir.

0-12 yaş aralığında yer alan çocukların cinsiyet değişkenine göre dijital bağımlılık düzeylerinde anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla uygulanan bağımsız gruplar t-testi sonucuna göre ulaşılan bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6.
Cinsiyet Değişkenine Göre 0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeyleri

	Çocuk Cins.	N	Ort.	ss	t	p
Yoksunluk	Kız	68	25.74	11.33	-1.388	.17
	Erkek	82	28.35	11.64		
Dürtüsellik	Kız	68	37.31	16.20	-1.534	.13
	Erkek	82	41.52	17.40		
Düşük performans	Kız	68	12.53	5.87	-2.281	.02*
	Erkek	82	14.78	6.19		
Düşük benlik algısı	Kız	68	12.10	5.48	-1.836	.04*
	Erkek	82	13.85	6.19		
Sosyal izolasyon	Kız	68	11.93	5.46	-1.463	.15
	Erkek	82	13.34	6.38		
Toplam puan	Kız	68	99.60	41.95	-1.712	.09
	Erkek	82	111.85	45.57		

* $p<.05$

Tablo 6 incelendiğinde 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından ölçeğin düşük performans ve düşük benlik algısı alt boyutlarında anlamlı farklılık ($p<.05$) gösterdiği görülmektedir. Ölçeğin diğer alt boyutlarında ve toplam puanda anlamlı farklılık ($p>.05$)

görülmemiştir. Ölçeğin tüm alt boyutlarında ve toplam puanda erkek çocuklara ilişkin puanların daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum erkek çocukların bağımlılık düzeylerinin kız çocuklara göre daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

0-12 yaş aralığında yer alan çocukların yaş değişkenine göre dijital bağımlılık düzeylerinde anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenmesi amacıyla uygulanan bağımsız gruplar t-testi sonucuna göre ulaşılan bulgulara Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7.
Yaş Değişkenine Göre 0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeyleri

	Çocuk Yaş	N	Ort.	ss	t	p
Yoksunluk	0-6 yaş	38	25.58	12.81	-.914	.37
	7-12 yaş	112	27.71	11.08		
Dürtüsellik	0-6 yaş	38	35.18	18.00	-1.795	.04*
	7-12 yaş	112	41.12	16.38		
Düşük performans	0-6 yaş	38	12.87	6.73	-.974	.33
	7-12 yaş	112	14.06	5.92		
Düşük benlik algısı	0-6 yaş	38	11.53	6.07	-1.822	.04*
	7-12 yaş	112	13.58	5.81		
Sosyal izolasyon	0-6 yaş	38	11.71	6.34	-1.134	.26
	7-12 yaş	112	13.04	5.88		
Toplam puan	0-6 yaş	38	96.87	47.93	-1.442	.15
	7-12 yaş	112	109.50	42.68		

*p<.05

Tablo 7’deki bulgular incelendiğinde 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin yaş değişkeni açısından ölçeğin dürtüsellik ve düşük benlik algısı alt boyutlarında anlamlı farklılık ($p<.05$) gösterdiği görülmektedir. Ölçeğin diğer alt boyutlarında ve toplam puanda anlamlı farklılık ($p>.05$) görülmemiştir. 7-12 yaş grubundaki çocukların 0-6 yaş grubundaki çocuklara göre daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. Bu sonuç 7-12 yaş grubundaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin 0-6 yaş grubunda yer alan çocuklara göre daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere
Göre Belirlenmesi
(Sivas İli Örnekleme)

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Ölçekten elde edilen puan ortalamalarına bakıldığında; katılımcıların verdikleri yanıtlar doğrultusunda çocukların dijital bağımlılıklarına ilişkin puanlarının ölçeğin tüm alt boyutlarında ve toplam puanda orta düzeyde olduğu görülmektedir. Başköy (2013) tarafından ortaokul öğrencilerine yönelik yapılan araştırma bulgularına göre öğrencilerin dijital bağımlılık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin ebeveyn cinsiyeti değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği ancak çok az da olsa erkek ebeveyn puanlarının yüksek olduğu görülmektedir.

0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin ebeveyn medeni durumu değişkeni açısından anlamlı farklılık göstermediği ancak toplamda evli olan ebeveyn puanlarının ayrılmış olan ebeveyn puanlarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yılmaz'ın (2010) yaptığı araştırma bulgularında aile yapısının çocukların dijital araç bağımlılığı üzerinde etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İçen (2018) tarafından yapılan çalışmada ise parçalanmış aile yapısına sahip çocuklarla geniş aile yapısına sahip çocukların dijital puanları arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir. Dikmen (2014) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin sağ/ölü olma durumlarına göre çocukların dijital bağımlılıklarına bakılmış ve anlamlı farklılık bulunamamıştır.

0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin ebeveyn eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Gökçearslan ve Durakaoğlu'nun (2014) yaptıkları araştırma bulgularına bakıldığında ebeveyn eğitim durumu değişkeni açısından çocukların dijital bağımlılık düzeylerinde anlamlı farklılık görülmemiştir. Karakuş (2016) tarafından yapılan araştırma bulgularında çocukların dijital bağımlılıkları üzerinde anne eğitim durumu değişkeni etkili olmazken baba eğitim durumu değişkeninin etkili olduğu bulgusu elde edilmiştir. Aydın (2017); Fariz (2017) tarafından yapılan çalışmada da ebeveynlerin eğitim düzeylerinin çocukların dijital bağımlılıkları üzerinde anlamlı farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.

0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından ölçeğin düşük performans ve düşük benlik algısı alt boyutlarında anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Ölçeğin diğer alt

boyutlarında ve toplam puanda anlamlı farklılık görülmemiştir. Ölçeğin tüm alt boyutlarında ve toplam puanda erkek çocuklara ilişkin puanların daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum erkek çocukların bağımlılık düzeylerinin kız çocuklara göre daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Dursun ve Çapan (2018) tarafından ergenler üzerinde yapılan araştırma bulgularına göre bu çalışmayla paralel olarak erkek çocuklarının dijital bağımlılık düzeylerinin kız çocuklara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aydın (2017); Bilgin (2015); Eryılmaz ve Çukurluöz'ün (2018) yaptıkları araştırma bulgularında cinsiyet değişkenine göre erkek öğrencilerin bağımlılık düzeylerinin kız öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Gökçe Arslan ve Durakaoğlu (2014) tarafından ortaokul öğrencilerine yönelik yapılan çalışmada cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık bulunamamıştır. Başköy (2013) tarafından yapılan çalışmada da anlamlı farklılık bulunamamıştır.

0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin yaş değişkeni açısından ölçeğin dürtüsellik ve düşük benlik algısı alt boyutlarında anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Ölçeğin diğer alt boyutlarında ve toplam puanda anlamlı farklılık görülmemiştir. 7-12 yaş grubundaki çocukların 0-6 yaş grubundaki çocuklara göre daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. Bu sonuç 7-12 yaş grubundaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin 0-6 yaş grubunda yer alan çocuklara göre daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bilgin (2015); Eryılmaz ve Çukurluöz (2018) tarafından yapılan çalışma incelendiğinde yaş değişkeninin çocukların dijital bağımlılık düzeyinde anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Mustafaoğlu ve Yasacı'nın (2018) yaptıkları çalışmada elde edilen bulgular çocukların dijital araçlarla oynamaya başlama yaşının ortalama 4.5 olduğu ve günlük üç saat bu araçlarla oyun oynadıkları belirlenmiştir. Çocukların sürekli olarak dijital araçlarla vakit geçirmesinin onlar üzerinde pek çok zararlı etkiye neden olduğu belirlenmiştir. Ebeveynler çocuklarında gözlemledikleri bu zararlı etkilerin ruhsal boyutta olanlarını bağımlılık, anksiyete, depresyon, sosyal izolasyon, iletişimsizlik; fiziksel boyutta olanlarını beden iskelet sisteminde bozulma, göz rahatsızlıkları, uyku süresinin azalması ve dolayısıyla da uykunun kalitesinde düşme şeklinde ifade etmişlerdir.

Dijital bağımlılıkla ilgili yapılan çalışmalara genel olarak bakıldığında Aydın (2017); Başköy (2013); Bilgin (2015); Dursun ve Çapan (2018) tarafından yapılan çalışmaların ergenlik dönemine rastlayan ortaokul düzeyinde çalışmalar olduğu görülmektedir. Küçük çocuklarda verilerin toplanmasının zor

0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere
Göre Belirlenmesi
(Sivas İli Örnekleme)

olması nedeniyle daha çok ebeveynlerinden elde edilen veriler doğrultusunda bulgular oluşturulmaktadır. Bu çalışmada da 0-12 yaş aralığındaki çocukların dijital bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi amaçlandığı için ebeveyn görüşlerinden yararlanılmıştır. Benzer şekilde Mustafaoğlu ve Yasacı (2018) tarafından yapılan çalışmada da ebeveynlerden elde edilen verilerle araştırmaya ilişkin bulgulara ulaşılmış ve dijital araçları kullanmaya başlama yaşının 4.5 olduğu tespit edilmiştir. Bu çocukların bilinçli olarak dijital araçlarla oynamaya başladığı ortalama yaşı göstermektedir. Aslında çocukların ellerine çok daha küçük yaşlarda telefon verildiği ve çocuğun bilinçsiz bir şekilde telefonla oynadığı bilinen bir gerçektir. Tüm dünyada ve beraberinde de ülkemizde dijital araçların kullanımının çok küçük yaşlarda kullanılmaya başlanması sonucunda buna ilişkin olarak olumsuz sonuçlarda da artma görülmektedir. Dijital araçlar günümüzde olumlu şekilde pek çok alanda kullanılmakta ve vazgeçilmesi mümkün görünmemektedir. Ancak çocukların ve aslında tüm bireylerin dijital araçlara yönelik bağımlılık düzeylerindeki artış gittikçe artan bir sorun oluşturmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın kapsamına uygun olarak aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

Ailelerin dijital bağımlık konusunda gerçekçi olarak bilgilendirilmesi için etkinlikler yapılması gerekmektedir.

Aileler çocukların ellerine çok küçük yaşlarda dijital araçlar vererek onların kendilerini eğlendirmelerini istememesi, birebir sosyal etkileşimli ortamlarda çocuklarıyla daha fazla vakit geçirmesi gerekmektedir.

Öğretim kurumlarında çocuklara farklı derslerde dijital araçların doğru kullanımına yönelik eğitim verilmelidir. Dijital araçların sadece doğru kullanımı değil bu araçların yanlış kullanılması sonucunda oluşabilecek tehlikeler hakkında da bilgi verilmelidir.

Dijital araçlarla erişilebilen sitelerin içerik kontrolleri yapılmalı ve zararlı içerik barındıran siteleri engelleyici üst düzey koruma programları kullanılmalıdır.

Dijital ortamlarda oynanan oyunların zararlı olanları tespit edilmeli ve erişimi engellenmelidir. Çocukların bu anlamda ilgisini çekebilecek oyun programlarının yazımı teşvik edilmelidir.

Dijital bağımlılık konusunda uzmanlaşan öğretmenlerin ve doktorların sayısı artırılmalıdır.

Kaynakça

Aydiner, S. (2017). *Ortaokul kademesindeki öğrencilerin bilgisayar bağımlılıkları ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Balta, Ö. Ç., & Horzum, M. B. (2008). Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 187-205.

Başköy, N. (2013). *Ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık, siber zorbalık ve bilgisayara karşı tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

Bayzan, Ş. (2011). *Dünyada internetin güvenli kullanımına yönelik uygulama örnekleri ve Türkiye'de bilinçlendirme faaliyetlerinin incelenmesi ve Türkiye için öneriler*. Ankara: Bilgi ve İletişim Teknolojileri Kurumu.

Beard, K. W. (2005). Internet addiction: a review of current assessment techniques and potential questions. *Cyberpsychol Behav*, 8(1), 7-14.

Bektaş, H. (1999). *Uyuşturucu batağı*. İstanbul: Milliyet Yayınları.

Bilgin, H. C. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyun bağımlılık düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Caplan, S. E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: Development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computer in Human Behavior*, 18, 553-575.

Çam, E. (2012). *Öğretmen adaylarının eğitsel ve genel amaçlı facebook kullanımları ve facebook bağımlılıkları (SAÜ Eğitim Fakültesi örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Çavuşoğlu, F. (2009). *Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin madde kullanımına etki eden etmenler ve aileden aldıkları sosyal desteğin etkisi*.

0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere
Göre Belirlenmesi
(Sivas İli Örnekleme)

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

Çelik, E. (2018). *Öğretmenlerin internet, sosyal medya bağımlılıkları ile evlilikte uyum ve aile işlevleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çukurluöz, Ö. (2016). *Lise öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının incelenmesi: Ankara ili Çankaya ilçesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dikmen, E. (2018). *Meslek lisesi öğrencilerinin internet bağımlılıklarının çeşitli değişkenler bağlamında incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Dursun, A., & Çapan, B. E. (2018). Ergenlerde dijital oyun bağımlılığı ve psikolojik ihtiyaçlar. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 128-140.

Erdur-Baker, Ö., & Kavşut, F. (2007). Cyber bullying: A new face of peer bullying. *Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42.

Eryılmaz, S., & Çukurluöz, Ö. (2018). Lise öğrencilerinin dijital bağımlılıklarının incelenmesi: Ankara ili, Çankaya ilçesi örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 889-912.

Esen, E. (2010). *Ergenlerde internet bağımlılığını yordayan psiko-sosyal değişkenlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Fariz, S. (2017). *Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin sosyal destek ve akademik başarı açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gençer, S. L. (2011). *Ortaöğretim öğrencilerinin internet bağımlılık durumlarının internet kullanım profilleri ve demografik özelliklere göre farklılıklarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.

Gökçearslan, Ş., & Durakoğlu, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(14), 419-435.

Griffiths, M. D. (1999). Internet addiction: fact or fiction? *The Psychologist: Bulletin of the British Psychological Society*, 12, 246-250.

Günüç, S. (2009). *İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Horzum, M. B. (2011). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 56-68.

Horzum, M. B., Ayas, T., & Cakir-Balta, Ö. (2008). Computer game addiction scale for children. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3(30), 76-88.

İçen, B. (2018). *İlköğretim birinci kademe öğrencilerin sanal oyun bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kalkan, M., & Kaygusuz, C. (2013). *İnternet bağımlılığı: Sorunlar ve çözümler*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Kandell, J. J. (1998). Internet addiction on campus: The vulnerability of college students. *Cyberpsychology & Behavior*, 1(1), 11-17.

Karakuş, Z. (2016). *İnternet bağımlılık düzeyinin TEOG ders puanları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Karaman, K., & Kurtoğlu, M. (2009). *Öğretmen adaylarının internet bağımlılığı hakkındaki görüşleri*. Akademik Bilişim'09-XI. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, Şanlıurfa, ss:641-650.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kelleci, M., Güler, N., Sezer, H., & Gölbaşı Z. (2009). Lise öğrencilerinde internet kullanma süresinin cinsiyet ve psikiyatrik belirtiler ile ilişkisi, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(3), 223-230.

Koç, P. (2017). *Ana akım medyanın internet haber sitelerinde çevrimiçi oyunlara yönelik bağımlılık temsili*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

0-12 Yaş Aralığındaki Çocukların Dijital Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere
Göre Belirlenmesi
(Sivas İli Örnekleme)

Konçak, A. (2016). *Teknolojik bağımlılık ve büyüme ilişkisi: Mekânsal dışsallıkların ampirik analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Köknel, Ö. (1998). *Bağımlılık: alkol ve madde bağımlılığı*. İstanbul: Altın Kitaplar.

Köksal, B. (2015). *Ortaöğretim kurumlarında okuyan öğrencilerde dijital oyun bağımlılık düzeyleri, internet bağımlılık düzeyleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Lin, S. S. J., & Tsai, C. C. (2002). Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents. *Computers In Human Behavior*, 18(4), 411-426.

Morahan-Martin, J., & Schumacher, P., (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16, 13-29.

Mustafaoğlu, R., & Yasacı, Z. (2018). Dijital oyun oynamanın çocukların ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerine olumsuz etkileri. *Bağımlılık Dergisi*, 19(3), 51-58.

Nalwa, K., & Anand, A. P. (2003). Internet addiction in students: A cause of concern. *Cyber Psychology & Behavior*, 6(6), 653-656.

Oral, A. H. (2018). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin dijital oyun bağımlılıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Park, S. K., Kim, J. Y., & Cho, C. B. (2008). Prevalence of internet addiction and correlations with family factors among south korean adolescents, *Adolescence*, 4(172), 895- 909.

Sevindik, F. (2011). *Fırat üniversitesi öğrencilerinde problemli internet kullanımı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Shaffer, H. J., Hall, M. N., & Bilt, J. V. (2000). Computer addiction: A critical consideration. *American Journal of Orthopsychiatry*, 70(2), 162-168.

Soule, L. C., Shell, L. W., & Kleen, B. A. (2003). Exploring internet addiction: Demographic characteristics and stereotypes of heavy internet addiction, *The Journal of Computer Information Systems*, 44(1), 64-73.

Şahin, M. (2007). *Madde bağımlılığı konusunda Türkiye’de yapılmış olan lisansüstü tezler üzerine bir değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şahin, C., & Tuğrul, V. M. (2012). İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 4(3), 115-130.

Şişman, Y. T. (2014). *Sağlık meslek lisesi öğrencilerinde sosyal medya bağımlılık durumu ile bağlanma stilleri benlik saygıları yalnızlık algıları ve sosyal beceriler arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Tamer, S. L., & Koç, M. (2010). Bilgisayar laboratuvarlarının fiziksel ergonomik kriterler açısından değerlendirilmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi örneği, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 720 – 747.

Tarhan, N., & Nurmedov, S. (2011). *Bağımlılık, sanal veya gerçek* (1. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.

Toffler, A. (1974). *Gelecek korkusu*. (Çev. Selami S.). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Ünal, M. H. (2015). *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi*. Uzmanlık Tezi. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Ankara.

Vaillant, G. E. (1992). *Ego mechanisms of defense: a guide for clinicians and researchers*. American Psychiatric Pub. 04 Aralık 2018 tarihinde <https://books.google.com.tr/books?> adresinden alınmıştır.

Yılmaz D. (2010). *Çocuk ruh sağlığı ve hastalıklarına başvuran çocuk ve ergenlerde bilgisayar oyunu ve internet kullanımı ile utangaçlık ve sosyal fobi ilişkisinin incelenmesi*. Uzmanlık Tezi. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Bursa.

Young, K. S. (1996). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyberpsychology and Behavior*, 1, 1-12.

Ziyalar, A. (1999). *Sosyal psikiyatri*. İstanbul: Yüce Yayın.